

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת כי תבוא כ"א אלול ה'תשע"ב | גליון 519

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

עֲמֹז אֲנֹכִי בְצִרָה

"וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ... וְלָקַחְתָּ מִרְאשֵׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֲרֶצְךָ... כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂי תְבוּאֹתֶיךָ" (כ"ו, א-ב יב) הפרשה פותחת בשתי מצוות חשובות. המצוה האחת "וְלָקַחְתָּ מִרְאשֵׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה" - מצוות הבאת בכורים, מצווה המחזקת את הקשר בין אדם למקום, ואת האמונה בו. שהרי מטבע העולם שהאדם משתוקק מאד לאכול את הפרי הראשון מהשדה שאותו טרח ועמל לעבד, ובכל אופן כעת הוא לוקחו ומעלהו לבית המקדש, בכך הוא מחזק את הידיעה, כי ממנו ית' הכל, וכי הוא אל זן ומפרנס לכל. המצווה השנית "כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂי תְבוּאֹתֶיךָ" - מצוות מעשרות, מצווה המחזקת את הקשר בין אדם לחברו, ומחייבת את הנתינה וההענקה לזולת.

מצוות אלו של בין אדם למקום ובין אדם לחברו קשורות ושלובות זו בזו. יתכן שאדם יקיים את מצוות היום הקדוש - יום הכיפורים כהלכתו, ישוב בתשובה, יצום ויתענה ויזעק מקירות ליבו. אך עדיין אין תשובתו שלמה ורצויה לפני ה', וזאת מכיון שלא רצה ופיס את חברו. כפי אמרו חז"ל (משנה יומא ח, ז), עֲבֹרֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ אֵין יוֹם הַכִּיפּוּרִים מַכְפֵּר, עַד שִׁירֵצָה אֶת חֲבֵרוֹ. לכן, חובה עלינו לפשפש ולבדוק בימים אלו, היאך לקרב את הלבבות, ולהגביר את האחוה בין אדם לחברו, שהרי הם המעכבים אותנו מלהשיג את שלימות התשובה. מהי הדרך שעל ידה נוכל להגיע לשלום ושלימות עם כל הסובבים אותנו? לימדונו רבותינו (סוטה יד.) חייב אדם להלך אחר מידותיו של הקב"ה. וכיצד? (שבת קלג:) הוֹי דוֹמָה לוֹ, מָה

הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום. ובתנא דבי אליהו רבה (סוף פכ"ו) דרשו מצוה זו, ממה שכתוב בדברים (כח ט) "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו", והיא מצוות עשה מהתורה לילך בדרכיו. אחת ממידותיו של הקב"ה היא, להשתתף בצערם של ישראל. ועד כדי כך שכאשר אדם סובל, הקב"ה אומר: קלני מראשי קלני מזרועי (סנהדרין מו.), כביכול השכינה הקדושה סובלת יחד עם אותו אדם. ומסופר במדרש, שכאשר הוגלו בני ישראל מארצם, ספרו השבאים הרומיים את השבויים היהודים, כדי למנוע מהשבויים לברוח. והנה פלא, כשהגיעו לאדמת רומי גילו לתדהמתם שבכל אוניה נוסף שבוי אחד יותר מהספירה הראשונה. נדהמים מהענין, פנו אל חכמי ישראל שהסבירו לרומאים, שהקב"ה משתתף עם בניו שהוגלו, כפי שנאמר ו"בְּכָל צָרָתָם" של ישראל, כביכול גם "לו צר" (ישעיהו סג, ט), ולכן יש עוד אחד בכל אוניה, שהוא יחידו של עולם. ועל אף שהם בחטאם הביאו על עצמם את הצער הזה, בכל זאת הקב"ה משתתף עמם בצרתם.

אם נדבק במידה זו של הקב"ה, ונרגיש בצער זולתנו, כפי שאמר דוד המלך בתהלים (צא) "עֲמֹז אֲנֹכִי בְצִרָה", נוכל לקנות את עולמנו. ואף יותר מכך, נזכה שתפילתנו תהיה רצויה ומקובלת לפני הבורא, על פי דברי חז"ל (בי"ק צב.) כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, נענה תחילה. זוהי הדרך אשר ידבק בה האדם, לחשוב על זולתו, במה יוכל להיטיב לו, לסייע בידו, להקל מעליו את משא דאגותיו וסבלו, והיא ההכנה הראויה להגיע לשלמות האמיתית לקראת הימים הנוראים, הבאים עלינו לטובה.

דברי הימים

י"ז באלול ג' תקצ"ז (לערך) - ניטלו הרומאים מיהודה וירושלים

בימי מלכות יון הרשעה גזרו הרומאים על ישראל שלא תכנס כלה בליל חופתה לביתה, אלא תכנס קודם אצל ההגמון שבמקום ההוא. ונהגו בדבר הזה שלוש שנים ושמונה חדשים, עד שנשאת בתו של יוחנן כהן גדול, כיון שרצו להוליכה אצל אותו ההגמון פרעה ראשה וקרעה בגדיה, ראו כך אחיה נתיישו ועמדו עליה להורגה. אמרה להם: היאך אתבזה לפני אחי ורעי ולא אתבזה בעיני ערל וטמא שאתם רוצים למעול בי ולהוליך אותי אליו. כיון ששמע יהודה וחבריו כך, נועצו יחדיו להרוג ההגמון. מיד הלבישו את הנערה בלבוש מלכות ועשו חופה של הדס מבית חשמונאי עד ביתו של הגמון, ובאו כל בעלי נבל וכינוור ובעלי זמר והיו מזמרים ומרקדים עד שבאו לבית ההגמון. שמע ההגמון כך, אמר לשריו ועבדיו ראו אותם שהם מגדולי ישראל מזרע אהרן הכהן כמה הם שמחים לעשות רצוני ראויים הם לכבוד גדול, וציווה להוציא לחוץ את שריו ועבדיו. נכנס יהודה וחבריו עם אחותו אצל ההגמון, וחתכו ראשו ובזזו כל אשר לו. והרגו שריו ועבדיו. וישראל שבעיר היו ברתת וברעד בשביל אותם בחורי ישראל, יצאה בת קול ואמרה נצחו טליא דאולו למעבד קרבא באנטוכיא. חזרו אותם בחורים וסגרו השערים ועשו תשובה ועסקו בתורה ובגמילות חסדים.

ואותו היום י"ז באלול היה, וקראו עליו יום טוב במגילת תענית על שניטלו הרומאים מיהודה וירושלים.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמת, לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	
20:10	19:30	18:19	ירושלים
20:07	19:32	18:35	ת"א אשדוד
20:07	19:32	18:26	חיפה
20:07	19:31	18:34	ב"ש

מידת הסבלנות

"ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לך רגלך ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עיניים ודאבון נפש" (כח, טו) אחת מקללות הגלות שנכתבו בפרשה, היא שלא יהיה הלב רחב לקבל את הקשיים באהבה. אלא יהיה הלב רגז, ומחמת כך יהיה האדם קפדן ורתחן על כל אשר קורה לו, ולא תהא מתגברת באדם מידת הסבלנות, ומתוך כך יבוא לכעוס על כל דבר.

מהי מידת הסבלנות? הרמ"ק ב"תומר דבורה" (פ"א) על י"ג מידות כותב, "מי קל כמורך, נושא עוון ופשע... אתה סובל ונעלב עד ישוב [החוטא] בתשובה, הרי זו מידה שצריך האדם להתנהג בה... הסבלנות".

הראשונה מבין י"ג מידות, שהקב"ה 'נושא' את עולמו למרות שבכוחו לנקום מיד. כך צריך האדם מתוקף ציווי "והלכת בדרכיו" (כח, ט) להדמות להקב"ה ולשאת את עולמו בסבלנות. ועוד מוסיף ה"תומר דבורה" כי אף לאחר שהאדם חטא, והקב"ה כביכול נושא את עונו לסבול, מכל מקום בזמן זה שהקב"ה כמתין לו לאדם שישוב בתשובה, אינו מסיר חסדו מהחוטא וממשיך להיטיב עימו. מכאן שסבלנות הינה מידה נעלה הגורמת לאדם להיות רחב לב, סלחן ונוח לסביבתו.

קשה לבנות יחסי חברה תקינים ללא מידת הסבלנות, שהרי לכל אדם תכונות והרגלים שונים, ואיך יוכל האדם להחזיק מעמד בקשריו עם חבריו השונים והמנוגדים לו. ובמיוחד קשה הדבר כלפי בן הזוג ובני הבית, שנמצאים איתם יום ולילה במצבים שונים.

הגה"צ רבי שלמה וולבה זצוק"ל בספרו "עלי שור" משיא את עצתו הנפלאה בנושא זה, לחתנים שהיו שואלים אותו על מה לתת את הדעת ביום חתונתם. וזוהי תשובתו להם "בעמדם תחת החופה, יקבלו על עצמם 'לשאת' את עול האשה עד מאה ועשרים בכל מצב שיהיה, ולעולם לא לפרוק עולה מעל עצמם. הוא אשר אמרו חז"ל (איכה רבה ג, כד) טוב לגבר כי ישא על בנותיו – עול אשה. בלשון הקודש קוראים למי שמתחתן 'נושא אשה' וזה ביטוי נפלא, כי הוא ממש צריך 'לשאת' את אשתו, להיות סובל אותה כל ימי חייו!".

בהמשך מביא הרב וולבה גם עצה מעשית לרכישת מידת הסבלנות, והיא על ידי שנהיגה עצמנו 'לדבר כל דברינו בנחת' כדברי הרמב"ן שכותב באגרתו 'שבוז תינצל מן הכעס שהיא מידה רעה להחטיא בני אדם'. עצה נוספת שתעזור לנו להתאזר בסבלנות אל הקרובים לנו ותשמרנו מלכעוס או לדבר אליהם ברוגז, והיא שנעורר בקרבנו בקביעות את האהבה אל הקרובים אלינו. וזאת על ידי שנתפלל עליהם בקביעות, שיצליחו בכל דרכם ונעורר עליהם רחמים בתפילה. כך נרחיק עצמנו מלכעוס על קרובינו ויהיה בכוחנו לשאת את השונה שבהם, כסבל המטה שכמו לסבול את משאו ולא פורקו באמצע הדרך, ולא עוד אלא שבעבור זמן כיון שנתרגל לשאת, נעשה משאו קל עליו.

בשמחה ובטוב לב

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לב מרב כל" (כח, מז) רבי אישיהו פינטו זצוק"ל בספרו "כסף צרוף" (משלי טו, יג) כותב שעיקר העבודה היא בשמחת לב. וממשיך ומבאר במעלת השמחה ע"פ הפסוק במשלי "לב שמח ייטב פנים ובעצבת לב רוח נכאה". כשה"לב שמח", הוא מצליח בדבר הלכה, ו"ייטב פנים" בהלכה, לחדש פנים וחידישים בתורה מתוך שמחה. כמו שאמרו בגמרא (שבת ל: ו) וכן לדבר הלכה שאף בלימוד צריך שיהיה מתוך שמחה. כי בזמן שיש לאדם עצבון, אינו יכול להשיג דברי חכמה, שהרי "ובעצבת לב" יהיה לו "רוח נכאה", שלא השיג רוח חכמה ובינה.

ועוד נאמר במשלי (יז, כב) "לב שמח ייטיב געה ורוח נכאה תיבש גרם". ירצה שבהיות לב אדם בשמחה, אף על פי שיהיו פניו זועפות, הרי הוא כמדליק ומיטיב נר ומאיר לפני גופו. ולשון "ייטיב" מלשון: "בְּהִיטְבוּ אֶת הַנְּרֹת", ו"געה" מלשון נוגה, שיהיו לו פנים מאירות. ויש מפרשים, "געה" מלשון "וְלֹא יִגְהַה מִקֶּם מְזוּר", שהוא ענין רפואה. כך שבהיות הלב שמח, תצלח הרפואה וימצא בה תועלת. אך "וְרוּחַ נְכָאָה", לא די שיחשיך אור הפנים, אלא גם העצמות הם יבשות ו"תִּיבֵשׁ גְרָם".

ברמאות

"לא עברתי ממוצותיך ולא שכחתי" (פ"א)

"וְלֹא שִׁכַּחְתִּי" אם לא עברתי על מצוותיך, הרי בוודאי שלא שכחתי מלקיימם, אם כן מה הכוונה ולא שכחתי? בעל ה"מגן אברהם" מבאר בספר "שמן ששון", על פי מה שדרשו חז"ל (מדרש רבא פ' עקב) מעשה ברבי פנחס בן יאיר שהלך לעיר אחת, והיו העכברים אוכלים את התבואה בתחומה של אותה העיר. שאלם רבי פנחס בן יאיר למה אין אתם מפרישים מעשרותיכם כראוי? אם מבקשים אתם שאהיה ערב שיפסיקו העכברים לאכול מתבואתכם, קבלו על עצמכם להפריש מעשרות כראוי. ואכן כך היה, התחילו בני העיר להפריש מעשרות והלכו העכברים ולא נראו עוד. והנה אמרו חז"ל (הוריות יג), 'האוכל ממה שעכבר אוכל, משכח תלמודו'. זהו שנאמר בפסוק "לא עברתי ממוצותיך" - שנתתי מעשר כראוי, על כן לא נענשתי שיאכלו עכברים תבואתי, "וְלֹא שִׁכַּחְתִּי" את תלמודי.

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' אלהיך" (כח, ט)

בברכות נאמר "כי תשמע בקול ה' אלהיך" בלשון עתיד, ואילו בקללות נאמר "כי לא שמעת בקול ה' אלהיך" (כח, טב) בלשון עבר, מהו החילוק בלשון בין הברכות לקללות? בספר "בינה לעתים" (דרוש א') מבואר, שאין הקב"ה נותן לאדם עונש על החטאים קודם שחטא, רק לאחר שחטא. ולכן בקללות נאמר בלשון עבר "כי לא שמעת". אולם, שכר טוב על המצוות, מקדים הקב"ה ונותן עוד קודם פעולת המצוות, וזה מה שנאמר בברכות "כי תשמע" בלשון עתיד, במצוות שאתה עתיד לקיים. כפי שנאמר בתהלים (טב) "וְלֹךְ ה' חֶסֶד כִּי אַתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ", החסד הגדול שהקב"ה משלם לאדם על מעשיו הטובים עוד קודם עשייתם. "כְּמַעֲשָׂהוּ", כאילו כבר קיימם בפועל.

אלא, שהשכר שניתן לפני עשיית המצוות, קטן מהשכר שניתן לאחר קיומם. ומתוך כאן יובן מדוע נאמרו הרבה קללות - צ"ח קללות, ואילו הברכות נאמרו בצמצום, פחות ממנין הקללות. וזאת משום שהברכות שנאמרו כאן, הן השכר על המצוות קודם עשיית המצווה. אולם השכר שניתן לאחר עשיית הברכה, אין לו סוף ותכלית "עַיִן לֹא רְאִתָּה אֱלֹקִים וּזְלַתָּךְ" (ישעיה סד, ג).

"וברוך אתה בצאתך" (כח, ט)

אימתי יהיה האדם ברוך בצאתו? אמרו חז"ל (ב"מ קז). ברוך אתה בצאתך שיהיו צאצאי מעיך כמוותך. מבאר החיד"א בספרו "מראית עין" (שם) ע"פ דברי הגאון רבי יחזקאל סגל זצ"ל שביאר את דברי חז"ל (ב"ב קטז). מי שמניח בן כמותו לא נאמרה בו מיתה. האדם בעולם הזה נקרא 'הולך' - שהוא מרוויח ואוסף תורה ומצוות. אך בפטירתו נקרא 'עומד' - שחדל מלהרויח עוד תורה ומצוות. אך אם טרח עם בנו ללמדו תורה ומצוות, גם אחרי פטירתו יקרא 'הולך' כי יש לו חלק בכל התורה והמצוות שבנו עושה. וזה מה שאמר הנביא ליהושע כהן גדול, שקיבל על עצמו להחזיר בתשובה את בניו (זכריה ג, ז) "אם בדרך תלך ואם את משמרתך תשמר... ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה". "מהלכים" מלשון 'הולך'. והיינו שאף אחרי פטירתך תזכה במצוות בניך ותקרא 'הולך' "בין העמדים" - אלו המלאכים שאינם מרויחים מצוות. וזהו שנאמר "וברוך אתה בצאתך" - מהעולם. ואיך יתכן שיהיה ברוך בצאתו מהעולם כביאתו לעולם, שברי בבואו לעולם מרויח תדיר תורה ומצוות? אלא על ידי שיהיו צאצאי מעיך כמוותך, שטרחת לגדלם בתורה ולחנכם במצוות. אם כן תהיה ברוך גם אחר פטירתך כשתגיע לעולם הבא, שיש לך חלק בתורה ובמצוות שיעשו בניך.

מורא מקדש

"ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת" (כו, ט), שואלים המפרשים, במה קשור תחילתו של הפסוק "ולתתך עליון על כל הגוים", לסופו "לתהלה ולשם ולתפארת"? מבאר בעל הטורים, מה שישארל משבחים ומהללים לשם, הוא לו לתפארת. והיינו דאמרין (מגילה טו): עתיד הקב"ה להיות עטרה בראשו של כל צדיק וצדיק, שאותה עטרה שמעטרים להקב"ה בתפילתם מחזירה להם. אבל מי ששה שיחת חולין בבית הכנסת מקיפין לו כל גופו בקוצים (עכ"ל). מכאן שרמזה לנו התורה שהברכה "ולתתך עליון על כל הגוים", קשורה בקשר בל ינתק בכך ששומרים את קדושת בית הכנסת, מקום בו מהללים ומשבחים לה'. וחלילה, אם פרוצים בדבר ולא נזהרים בו, יד הגוים עולה חלילה על עם ישראל. בספר 'מקדש מעט' כתוב שיעקר גורם הגלות, הוא עוון שיחת חולין בבית מקדש מעט.

כתב מרן רבי יוסף קארו בשם רבינו יונה (או"ח סי' קכד ס' ז) 'לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר את התפילה. ואם שח, הוא חוטא וגדול עונו מנשוא, וגוערין בו... שכל המשיח בביהכנ"ס בשעה שהציבור עוסקין בשבחו של מקום, מראה בעצמו שאין לו חלק באלוקי ישראל'.

לשון זה של 'גדול עונו מנשוא' לא הוזכר בשום מקום, פרט לעניין קין כשפנה להקב"ה לאחר שרצח את אחיו הבל ואמר (בראשית ד, ג) "גדול עוני מנשא". ויש לתמוה, האם עד כדי כך גדול עונו של השח שיחת חולין בעת חזרת השליח ציבור, עד כדי שמשווים אותו לרוצח? אלא, בספר 'דרך משה' הביא בשם כתבי האריז"ל, שע"י שמדברים בביהכנ"ס דברי חולין, נבראים מהדיבור מלאכי חבלה שממיתים בשעת הדבר, ר"ל, ועל כן גדול עונו מנשוא כמו שנאמר אצל קין, משום שמביא מיתה לעולם. מכאן שאדם המדבר בביהכנ"ס, עדיף לו שלא יבוא לתפילה בביהכנ"ס כלל, ולא יגרום תקלה לו ולכלל עם ישראל.

בספר 'הליכות תפילה וביהכנ"ס' מובא מעשה שהיה בתקופה שלפני מלחמת ששת הימים, כאשר חרדה והפחד מילאו את הלבבות. קרא הרבי ה"בית ישראל" זצוק"ל לאחד מזקני החסידים ואמר לו כאשר רדפו המצרים אחרי בני ישראל, אמר משה רבנו ע"ה "ה' ילחם לכם ואתם תהרשון" (שמות יד, ד). והוסיף הרבי ואמר אם "תהרשון" בשעת התפילה, אז "ה' ילחם לכם". מי מאיתנו אינו רוצה להשאיר שלו ורגוע ולבטוח בה' שילחם לנו? חשוב אם כן שאף אנו נעשה את המוטל עלינו ונקפיד שלא לדבר חלילה בשעת התפילה.

האם מותר לשוחח בדברי תורה בשעת חזרת השליח ציבור? הזהיר בעניין רבי אברהם גלנטי זצוק"ל וזה לשונו 'שלא לדבר כל זמן התפילה, וכל זמן שספר תורה פתוח, ואפילו בדברי תורה'. וראוי להתריע על כך בכל בית כנסת, לשמור על מורא מקדש, ובכך להביא בע"ה לקץ הגלות.

פניני דברי יאשיהו

והיית רק למעלה

"והיית רק למעלה ולא תהיה למטה" (כח, יג) "רק" לשון מיעוט הוא, שכל גדולה מסוכנת היא שהרי "לפני שָׁבַר - גָּאוֹן" אך כל זמן שנשאר מעלה אחת שלא השיגה, אין לו לירא שמא יתהפך עליו הגלגל. ומועשה באיש שהיה מצליח ביותר, בכל דבר ששם ידו ראה ברכה. לימים הלך עם עוזרו ומצא תיבת זהב יקרת ערך, מיד החל לבכות ולהצטער. פנה אל עוזרו והציע לו במתנה את התיבה שמצא. שמח עוזרו על מתנה זו, הביאה לביתו וראה ממנה הרווחה ועושר גדול. אלא, שמאותו רגע החל האיש המצליח לרדת מדחי אל דחי, עד שהגיע לאשפתות והיה יושב בין עניי העיר.

יום אחד הלך העוזר שהפך ברבות הימים לאיש עשיר, וגילה בין עניי העיר את אדונו לשעבר. מיד פנה אליו והזמינו לשבת, אך לא גילה לעני את זהותו. שלחו למרחץ והמתין לשובו. עבר זמן והעני מתמהמה, ברוב דאגתו פנה העוזר אל בית המרחץ, ומצא את אדונו לשעבר, צוהל ומרקד בבית המרחץ. נכנס ושאלו 'מה לך אורחי ולשמחה מה זו עושה?' אמר לו 'שמחתי גדולה, כי כעת גנבו ממני את כל מלבושי העליונים'. שמע זאת העוזר וביקש להבין, 'אני הוא איש אמונך, עוזרך מימים עברו. מדוע כאשר מצאת מציאה גדולה ויקרת ערך, בכית ולא נחה דעתך עד שמסרת לי אותה. ואילו כעת כאשר נראה שהתהפך עליך הגלגל והנך חסר כל, הנך שמח כל כך?'. אמר לו 'כאשר הגעתי לשיא הצלחתי ומצאתי אוצר בלי צער או עמל, ידעתי כי אחרי גאון - שבר. אך כעת, אחרי שנתהפך הגלגל עד שאפילו מלבושי גנבו ממני, ידעתי כי אין יותר לאן לרדת, וכעת יבוא הגאון, ועל זאת שמחתי'.

לאורם נלך

רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל - בעל היערות דבש', כ"א אלול ה' תקכ"ד (1764)

באייבשיץ שבצ'כיה, אך לדאבון נפשו ישב שם על כסא הרבנות רק שנה אחת והסתלק לבית עולמו בדמי ימיו, כשהוא מותיר אחריו יתומים את בנו רבי יהונתן ושני אחיו. רבי מאיר אייזנשטאט (מהר"ם א"ש) אמצם לו לבנים. בני העיר שלחו את רבי יהונתן ללמוד בישיבת המהר"ם בעל שו"ת "פנים מאירות", בכל מקום שרבי יהונתן הזכיר את רבו, הוא קורא עליו 'אלוף נעורי'. בשנת תע"א, בהיותו כבן עשרים ואחת, ייסד ישיבה בהמבורג ולאחר מכן בפראג אליה נהרו טובי התלמידים. אף בעלי בתים זכו לשמוע ממנו דרשות בדברי אגדה ותוכחה מוסר, בתקופה זו החל רבי יהונתן לכתוב את ספריו הידועים בהלכה ובמוסר, חידושים ופלפולים על הש"ס, הרמב"ם, השולחן ערוך, וחינוכי אגדה. בין ספרי הדרוש שנדפסו אחרי פטירתו נמנה ספר המפורסם 'יערות דבש'. ויכוחים רבים ערך רבי יהונתן עם ההגמונים והכמרים שהיו בעירו, בהשפעתו הותר להדפיס את התלמוד בפראג, ולא אחת עלה בידו לבטל גזרות קשות. בהיותו כבן ששים, נבחר רבי יהונתן לרבנות מהחשובות והמכובדות ביותר, בקהילה המשולשת אה"ו [אלטנוא, המבורג וונדסבך]. אלא שלא ארכו ימי השלוה, וכבר התרגשו ימי רוגו, בשנת תקי"א התחילה המחלוקת הגדולה בין רבי יהונתן לגאון רבי יעקב מעמדין, היעב"ץ. והמחלוקת התפשטה בין קהילות ישראל. אף בימי הזעם, כל חפצו של רבי יהונתן היתה להגדיל תורה ולפארה, והיה מוסר נפשו להרביץ תורה ברבים. ארבע שנים בערה אש המחלוקת עד שיצאה לאור צדקתו, ויהפך הסער לדממה. בכ"א אלול שנת תקכ"ד (1764) נפטר רבי יהונתן והוא בן ע"ד שנים, זיע"א.

רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל נולד בשנת ה' ת"ן (1690) בקרקוב שבפולין, לאביו רבי נתן נטע, מצאצאי בעל ה"מגלה עמוקות", בהיותו עדיין עלם רך, כבר היה שמו מפורא ומהולל בפי כל. בילדותו למד הילד יהונתן אצל אביו הגאון ביישיבתו, והתבלט בחריפות שכלו, בזכרונו המופלא ובחכמתו הגאונית שעלתה עשרת מונים מבני גילו. סיפורים רבים על תשובות שונות ומועשים מיוחדים נכרכו לשמו, מוספר כי פעם בהיותו צעיר לימים, בעת שהלך ברחוב, תפסו גוי אחד והפליא בו את מכותיו. הילד יהונתן לא איבד את עשתנותו, והוציא מספר פרוטות מכיסו. לתמיהת הפרחח הגוי ענה, שהיום הוא יום חגם של היהודים, וכל גוי המפליא מכותיו ביהודי, על היהודי לתת לגוי את כל הכסף שיש בכיסו. שמע הגוי ודמינו ניצת, ומיד נטפל לאחד מראשי הקהילה בתקוה לקבל ממנו סכום כסף הגון, לשמע זעקותיו של ראש הקהילה הוזמנה המשטרה והגוי המכה נלקח למאסר, הצטדק הגוי ולא הבין מדוע מאשימים אותו והרי היום יום חג ליהודים, יום בו מצווים הם לתת את כל אשר בכיסם לגוי המכה אותם. הקצין שחקר את הגוי המכה שאל בתמיהה 'מי אמר לך זאת?', ענה הגוי, 'ילד מילדי היהודים...'. חקירה קצרה הובילה לילד יהונתן שהסביר ברהיטות שכיון שהיה חסר אונים כשהכהו הגוי, חשב שזו דרך טובה לשלוח את הגוי לאחד מנכבדי הקהילה, בכדי שייבא המכה על עונשו... בהיות רבי יהונתן כבן י"א שנים, התקבל אביו הגאון לכהן כאב בית דין

מאמר החכם

"וּבְאֵזוֹ עֵלְיָהּ כָּל הַבְּרִכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגָה" - עיקר קיום הברכה, כשאדם מבין שהכל מתנת חנם מהשי"ת.

ברגע שאדם שוכח זאת וחושב שהברכה הגיעה מוכוחו - מאבד הוא את קיומה.

לעיני הגוים גלה צדקתו

העצומים, מולם הוא ניצב חסר אונים'. הכומר המלומד לא נכנע והוסיף לטעון בלהט כי יש ביכולת האדם לשנות אף מהתכונות הטבועות בעולם. הוא פנה אל המושל וביקש שהות של זמן להוכיח את צדקת דבריו. והרשות ניתנה בידו. פנה הכומר המלומד לביתו לשקוד על הניסוי שיוכיח את יכולתו של האדם לשנות את הטבע. ואילו רבי יהונתן שם פניו לבית המדרש והמשיך לעסוק בתורה, כשכל העניין נשכח ממנו כליל.

באחד הימים, כשרבי יהונתן התיישב כרגלו ללמוד, כשעל השלחן, סמוך לספר הגמרא היתה פתוחה קופסת טבק, ממנה נהג להריח כשהיה שקוע בסוגיה סבוכה. וכמו כדי להרגיז, קפץ עכבר קטן על הגמרא והפריע את רבי יהונתן מלימוד, הבריח רבי יהונתן את העכבר בידו, ולא שם ליבו לכך שהעכבר קפץ היישר אל קופסת הטבק הפתוחה. באותו הזמן הגיעו שליחים מטעם המושל להזמין להמשך הויכוח עם הכומר המלומד. מיהר רבי יהונתן לסגור את הקופסא ונתנה בתוך כיס מעילו. שם פניו לבוא עם השליחים אל ארמון המלכות, כשהוא נושא בלי ידיעתו את העכבר כלאו בתוך קופסת הטבק...

טרקלין בית המלוכה היה ערוך בפאר. כל השרים והנכבדים נכחו במקום, מצפים בקוצר רוח לתחילת הויכוח שיערך בין הכומר המלומד לרב היהודים הידוע בחריפות שכלו. הכומר פתח בדברי רהב, והזמין את המשרתים לפתוח את דלתות הטרקלין. הס הושלך באולם, מעם הפתח נכנס החתול העומד על שתי רגליו, לבוש בקפידה בבגדי מלצר מעומלנים, כשעניבה תואמת משתלשלת מצווארו. נכנס החתול אל האולם כשהוא נושא מגש עמוס כוסות בדולח מלאות ביין. הקהל החל להריע למוול הפלא שנגלה לעיניו, כלי הזמר פתחו בניגון שמחה והאווירה הייתה במיטבה. החתול התהלך בין השולחנות קד לפני האורחים וכיבדם מכוסות היין שבמגשו. פני הכומר זהרו, בחיך זחוח הוא ניגש אל המוזמנים לחץ את ידיהם כשהוא מחווה בידו על המלצר המנומס. רבי יהונתן הבין כי מדובר בדבר זמני, הוא התאמן לחשוב איך יוכל להוכיח את הדברים. כדרכו, הוא הוציא את קופסת הטבק על מנת להריח בה בשעת מאמץ המחשבה. להפתעתו, כשפתח את קופסת הטבק, קפץ מתוכה העכבר הכלוא, היישר אל הדרור ונס על פני השולחן. לכזאת התפתחות לא ציפה הכומר, החתול שראה את העכבר, השליך את המגש ויצא לרדוף אחרי העכבר כשהוא משתמש בארבע רגליו, מדלג על שלחנות ומבהיל את הציבור. כל האווירה התהפכה, כוסות הבדולח המנופצות ונתזי היין שמסביב, היוו הוכחה מוחצת לצדקת דבריו של רבי יהונתן אייבשיץ, הטבע נותר כשהיה...

אחת הערים היפות בעולם הידועה בכינויה 'העיר הזהובה', היא העיר פראג - בירתה של צ'כיה. עוד מראשיתה התיישבו בה יהודים רבים, והתפתחה בה קהילה יהודית משגשגת, הידועה ברבנים הגאונים שכינה בה. אחד מרבני העיר פראג לפני כ-400 שנה, היה **הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל**, מוכר ומוערך היה אף בין הנוכרים תושבי העיר. מקורב היה רבי יהונתן אל המלכות, והיה נערץ מאד על לב המושל. מידי פעם היה נקרא אליו לאסיפה, בה לקחו חלק וחבל אנשי דת וכמורה. אסיפות אלו נסובו על עניינים מדעיים וחכמות העולם, שאף בהם היה בקי רבי יהונתן. לעתים, היו החכמים מעלים את טענותיהם המשתלחות נוטפות הארס על היהודים. ורבי יהונתן, בלשונו החדה כתער ובשנינותו המופלאה היה עונה לאותם כמרים, סותר את דבריהם אחת לאחת, ומותיר אותם פעורי פה וחפויי ראש.

פעם אחת, נקרא רבי יהונתן אייבשיץ אל המושל. הכומר שהיה פילוסוף גדול, כבר הכין עצמו היטב למפגש עם רבי יהונתן והתכונן להפילו בדבריו. אנשי כמורה רבים באו לחזות בוויכוח של הכומר הפילוסוף עם רבי יהונתן אייבשיץ. כשהגיע רבי יהונתן אל הארמון, התפתח שיג ושיח בינו ובין הכומר המלומד. הלה טען כי חכמת האדם עולה על יצירת הבורא. תוך כדי שהוא מנסה להוכיח את דבריו, הצביע השולחן המהודר שגולף ועוצב במיוחד עבור ארמון המושל, ואמר בחיך נצחון 'איזו תוצאה יפה יותר, שולחן המלכות המגולף, או בול עץ חסר צורה?!'. הוא הרים את גביע הכסף שהיה מונח על השולחן, הביט בו מכל צדדיו ואמר 'כולם מודים כי גביע זה נוצר מגוש חומר מפויח חסר הדר, הטמון בעומק האדמה. מה נאה מראהו לאחר שאדם טבע בו את מיטב כישוריו!'

חיך קל ריצד בפניו של רבי יהונתן, שהרי הטענה שהשמיע המלומד סותרת את עצמה. שהרי האדם בעצמו יציר כפיו של הבורא שברחמיו הרבים חנן אותו בכשרונות רבים, כך שאין להעלות על הדעת, לייחס לאדם כוחות רמים משל יוצרו. הוא פנה אל הכומר וענה 'אמנם רבה היא חכמת האדם, יכול הוא לפעול בעולם דברים נפלאים. אך אין ביכולת האדם לשנות את טבעי העולם. שהרי גם השולחן המהודר המגולף ביד אומן אינו עמיד לנצח. חל עליו התהליך הטבוע בטבע העולם והוא עלול להינזק בשריפה או במים. ולא עוד אלא למרות כישוריו של האדם, מעולם לא הצליח אדם לגבור על איתני הטבע

הסוואה

הצבעים נובעת משינויים בתאי העור, כך שלא ניתן לטורף לראותם. ישנם בעלי חיים שאינם מסתפקים רק בצבעי הסביבה אלא מטשטשים את הימצאותם על ידי **שמתחזים לעצמים דוממים** שבסביבה, החגב העומד על הצמח נראה כענף ומתמוזג בצבעיו, ישנם פרפרים הנראים כגזע העץ או כעלה כאשר על כנפיהם כתמים טבעיים. כך שהעומד מולם מתקשה להבחין בהם

מצויים בעלי חיים שבגופם עיניים גדולות מזדמות, הנועדות להרשים ולהראות כבעל חיים גדול ומאיים. מאחר והעין הוא האיבר המסגיר את בעל החיים, ישנם בעלי חיים **שעיניהם מוסתרות** על ידי קווים, פסים וכתמים העוברים לרוחב העין. כאשר העיניים האמיתיות מוסתרות בעל החי בטוח יותר. הטורף מתבלבל, היסוס הטורף מגדיל את הסיכויים להמלט.

מעניין להבחין בהסוואה המתוחכמת של דג הסולית, צורתו של הדג שטוחה ומאפשרת לו לרבוץ על קרקעית הים מבלי לבלוט. צד גופו החשוף, מנוקד וצבעו כצבע חלוקי האבן שעל הקרקע החולית. אף עיניו מוסוות ומשתלבות בגופו, בכך הוא מתמוזג בסביבה ויכול לצפות בה מבלי שיבחניו בו. גם בזמן השחיה הצד התחתון שלו חסר צבע, ומתמוזג עם ברכ האור המשתקף מלמעלה. כך שקשה לדגים הטורפים השוחים תחתיו להבחין בו.

אף בעלי חיים טורפים ניחווני ביכולת הסוואה, על מנת שיתאפשר להם לארוב לטרף ולתופסו, ובכך משיגים הם את מזונם ממי ש'זן את העולם כולו בטובו'.

"היום הָהָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִצְוָךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֲקִים הָאֵלֶּה" (כו, טו) והרי נצטוו עמי" במשך ארבעים שנה על המצוות, מהו הדגש בציווי "היום הָהָ"? בספר "עקדת יצחק" כתוב, ידוע שמתבע בעלי החיים שאם יקחו חיות פרא שהתהלכו במדבריות וישימו אותם בכלוב, אע"פ שיתנו להם כל מחסורם, ילכו ויתנונו מפני החופש שגזלו מהם. וזאת כיון שהטביע הקב"ה בברואים את הרצון לחיות כבני חורין. אף האדם שואף להיות בן חורין, ולכן ציוותה אותו התורה "היום הָהָ", להשמע לחוקים ולמצוות ש'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה!'

הקב"ה טבע בברואים אינסטינקט מולד ויכולת להריח סכנות ולברוח מהן, ובכך לשמור על חירותם. נאמר בתהילים (קכד) "**כְּצִפּוֹר נְמֻלְטָה מִפֶּה יוֹקְשִׁים**", הציפור בזריזות מעופתה ממלטת עצמה מרשת המוקש המוכן ללכוד אותה. אף כאשר היא נתפסת, לא מרפה הציפור מנסיון לברוח אל הדרור, ומשימה עצמה כאלו היא מתה, ונכנסת למצב של דום נשימה ללא שום תנועה, בכך היא מצליחה לחמוק מהטורף המניח לה. אף הצפרדע מתחזה למתה, היא מתהפכת על גבה ואינה מניעה כל שריר. בטנה בצבע אדום-חום נראית כצבע של בשר מרקב, וכך היא משטה בנחש שאינו אוכל בעלי חיים שלא נתפסו ונהרגו על ידו. בעלי חיים המהווים טרף קל, ניחווני ביכולת הסוואה מזדהימה, שמאפשרת להם להשתלב בסביבתם על ידי הפיכת צבעי גופם לצבעי הסביבה, החלפת